

INFORMATION OM FINANSIELLA INSTRUMENT OCH MED DEM SAMMANHÄNGANDE RISKER

12.03.2012

1. INFORMATION OM RISKER, VILKA HÄNFÖR SIG TILL FINANSIELLA INSTRUMENT

Till placeringsverksamheten förknippas alltid en ekonomisk risk. Avkastningen kan utebli och kunden kan till och med förlora det placerade kapitalet. Innan kunden fattar ett placeringsbeslut är det skäl för Kunden att bekanta sig omsorgsfullt med placeringsmarknaden och olika placeringsalternativ. Kunden ansvarar själv för sina placeringsbesluts ekonomiska resultat.

2. NÄR DU SOM KUND GÖR EN INVESTERING BÖR DU FÖRSTÅ FÖLJANDE:

- Du skall inte handla med produkter, om du inte förstår innehållet i det avtal som du ingår och den risk du utsätter dig för. Investering i och handel med finansiella instrument sker på din egen risk
- Du skall förstå vikten av att ha en rätt fördelning mellan olika slag av investeringar och inom varje slag av sådana så att du bibehåller en lämplig fördelning som överensstämmer med din riskprofil
- I din egenskap av kund skall du ta initiativ till åtgärder för att minimera dina risker, dvs. risken att förlora pengar eller dina investeringar
- I din egenskap av kund förbinder du dig att följa standardbestämmelser och villkor.

3. RISKER I SAMBAND MED FINANSIELLA INSTRUMENT

Risk innebär den möjligheten att du förlorar pengar på din investering. Alla finansiella produkter innebär en viss risk och även lågriskinvesteringar innehåller ett osäkerhetsmoment. De olika slag av risk som kan aktualiseras varierar från land till land och från investering till investering. Investeringsrisker beror bland annat investeringsinstrumentets struktur samt hur det har uppgjorts och avfattats. De specifika riskerna med vissa produkter eller transaktioner beror på villkoren, produkten, transaktionen, och dess speciella villkor samt på förhållandet mellan avtalsparterna i denna produkt eller transaktion. Risker utgörs också av individuella investerarens behov och målsättningar, det sätt på vilket en investering görs eller erbjuds, säljs eller är föremål för handel, emittentens hemort eller var denna befinner sig, diversifieringen eller koncentrationen av en investeringsportfölj, t.ex. det belopp som investeras i valutor, värdepapper, i ett visst land eller hos en viss emittent. Dessutom beror risken på hur invecklad transaktionen är samt hur hävstångseffekten utnyttjas.

Olika instrument innebär olika riskexponering. När du bestämmer om du skall handla med vissa instrument, eller engagera dig i vissa finansiella produkter, bör du vara medveten om de olika risker som din investering innebär. Nedanstående kapital om risker beskriver de största riskerna med olika finansiella instrument.

4. RISKTYPEN

Marknadsrisk

Marknadsrisk innebär exponering på grund av att marknadspriserna varierar. En investerings värde kan öka eller minska beroende på tillgången och efterfrågan på ifrågavarande marknad, på investerarnas upp-

fattningar samt på priset på underliggande eller motsvarande investeringar. Dessutom beror risken på sektorspecifika, politiska och ekonomiska faktorer. Denna marknadsrisk kan påverka värdet av dina investeringar, om marknaden som helhet, eller marknaden för din investering varierar.

Utländska marknader

Investeringar helt eller delvis utomlands kan innebära speciella marknadsrisker. Dessa kan vara annorlunda än riskerna på din hemmarknad. I vissa fall är utlandsriskerna större. Möjligheten till vinster eller förluster av transaktioner på utländska marknader, eller med kontrakt i utländska valutor, kan påverkas av variationer av ifrågavarande instrument, av marknaden samt av kursen på utländska valutor.

Speciellt kan prisvolatiliteten på framväxande marknader vara betydande. Prisskillnader, små handelsvolymer och vida prisskillnader, även kallad spread, kan förekomma allmänt. Dessutom är oberäkneliga marknadsvariationer inte ovanliga. Framväxande marknader saknar i allmänhet den öppenhet, effektivitet, infrastruktur, rättslig säkerhet och reglering som kännetecknar mera utvecklade marknader.

Kreditrisk

Kreditrisk utgör en grundläggande risk i alla finansoperationer. Detta innebär risk för förlust förorsakad av att låntagare, debitorer, borgensmän eller motparten inte uppfyller sina förpliktelser, eller att sådana parter betalningsförmåga försämras. Kreditrisk innebär i allmänhet den slutliga omfattningen av den förlust som investeraren kan lida.

Avräkningsrisk

Avräkningsrisk uppstår då motparten inte levererar det värdepapper, eller dess värde, i enlighet med överenskomna avtalsvillkor, efter det att den andra parten redan har uppfyllt sin del av avtalet. Avräkningsrisken ökar vid transaktioner i utländska valutor och valuta-swaptransaktioner då de två kontaktparterna sker vid olika tidpunkt eftersom avräkningen sker i olika tidszoner. Avräkningsrisk kan speciellt uppstå i sammanhang med handeln med instrument på framväxtmarknader, då det kan hända att betalning och överlåtelse av instrument inte är samtidigt.

Prisvolatilitetsrisk

Volatilitet innebär plötsliga variationer i värde och detta kan gå upp eller ned. Ju mer volatibel en investering är, desto mera kan du vinna eller förlora, eftersom det kan vara en stor skillnad mellan vad du betalat och vad du får vid försäljning.

Betalningsförmåga

Betalningsförmåga eller utebliven betalning av det företag, som du gör affärer med, eller av förmedlarna för din transaktion, kan leda till att positioner avstäms eller stängs utan ditt medgivande, eller att investeringar inte återbetalas.

Valutarisk

Valutarisk uppstår genom relativa prisförändringar på olika valutor. Valutakursförändringar kan ha positiva eller negativa verkningar för den vinst eller förlust som

du kan få vid transaktioner i olika valutor. Det samma gäller derivatinstrument och värdepapper utställda i en annan valuta än din egen kontovaluta. Hedging kan öka eller minska exponeringen i fråga om en viss valuta, men hedging kan inte helt eliminera exponeringen för valutakursförändringar.

Ränterisk

Ränterisk är den risk som uppstår på grund av varierande räntenivåer. Dessa kan både stiga och sjunka. Denna risk påverkar värdet på obligationer mera än värdet på aktier och ränterisken är därför speciellt stor för innehavare av obligationer. Ränterisk innebär att ett värdepappers, i synnerhet obligationers, relativa värde sjunker då räntenivån stiger. Detta kan ha negativa påföljder också för andra produkter. Då räntenivån stiger sjunker värdet på obligationer och vice versa. Orsaken är att då räntenivån stiger minskar alternativkostnaden vid obligationsinnehav eftersom investerare har möjlighet att erhålla större vinst genom att övergå till andra investeringsformer som motsvarar den högre räntenivån.

Rörlig ränta innebär ytterligare ränterisk i fråga om både instrument med rörlig ränta och med fast ränta, eftersom ränteavkastningen vid instrument med rörlig ränta inte kan förutses. På grund av varierande ränteavkastning kan investerare inte avgöra den slutliga avkastningen på instrument relaterade till rörlig ränta vid tidpunkten för inköpet. Denna ränteavkastning kan inte jämföras med avkastningen på långsiktiga investeringar med fast ränta.

Varurelaterade risker

Varurelaterade risker innebär osäkerhet om framtida marknadsvärden och storleken av framtida avkastning, som påverkas av fluktuerande priser på varor. Dessa priser kan vara mycket varierande och de kan t.ex. fluktuera avsevärt, om naturkatastrofer, eldsvådor, konflikter, krig eller jordbävningar påverkar tillgången på eller produktionen av dessa varor. Om den ränta och/eller det inlösningspris som skall betalas för en produkt är relaterad till priset på en vara, kan prisförändringar på denna vara medföra en minskning av räntan eller inlösningspriset. En minskning av inlösningspriset på en investering kan i vissa fall leda till att du erhåller ett mindre belopp vid inlösningen än vad du ursprungligen investerade i denna vara.

Legala risker

Legala risker innebär risk för att lagstadgade förpliktelser inte uppfylls, för ofullständig dokumentation, kontrakt och andra avtal med motparten, inklusive sådana legala och skattniska risker som kan uppstå i fråga om utländska rättssystem, eller andra områden där fondförvaltaren gör investeringar.

Regleringsrisker

Alla investeringar kan bli utsatta för reglerings- eller strukturella risker. Dessa kan inte förutses och de kan bero på ett flertal politiska, ekonomiska och andra faktorer. Därför är dessa risker mera betydande på framväxande marknader, men kan uppkomma var som helst. På framväxande marknader finns det i allmänhet mindre myndighetskontroll, reglering av affärsverksamhet och industri, fondbörs och OTC-marknader.

INFORMATION OM FINANSIELLA INSTRUMENT OCH MED DEM SAMMANHÄNGANDE RISKER

Skatterisker

Skatteregler och deras tillämpning kan ändras med tiden. Investeringar kan innebära komplicerade skattemässiga överväganden och dessa kan vara olika för olika investerare.

Korrelation mellan positioner

Korrelation mellan positioner uppkommer när två eller flere transaktioner med en motpart naturligt uppväger varandra så att en ökad kreditexponering för en eller flera transaktioner medför en likadan minskad exponering för de andra, dock med förbehåll för netting. Ofullständig korrelation mellan två investeringar skapar möjlighet för extra vinster eller förluster vid tillämpning av hedgingstrategi och ökar sålunda positionens risker.

Verksamhetsrelaterade risker

Verksamhetsrelaterade risker, t.ex. sammanbrott eller funktionsstörningar inom väsentliga system och kontroller, bl.a. IT-system, kan ha inverkan på alla slag av finansiella produkter. Affärsmässiga risker och speciellt risken att ett affärsföretag sköts illa eller inkompetent kan också ha påföljder för aktieägare och andra som investerar i detta företag. Ändringar av företagets personal eller organisation kan ha allvarligt påverka sådana risker. Verksamhetsrelaterade risker är i allmänhet inte synliga för personer utanför företaget.

Branschspecifika risker

Det finns risk för att en viss näringsgren drabbas av oväntade händelser som påverkar näringsgrenen i sin helhet och som också påverkar till denna relaterade finansiella instrument.

Likviditetsrisker

Ett instruments likviditet påverkas direkt av tillgången och efterfrågan på detta instrument. Likviditeten påverkas dessutom indirekt av andra faktorer, såsom marknadsstörningar, t.ex. störningar på ifrågavarande fondbörs, av infrastrukturrelaterade faktorer, såsom bristande sofistisering, eller störningar vid avvecklingen av en värdepapperstransaktion. Likviditetsrisk innebär att du kan få svårigheter med att köpa eller sälja ett visst instrument på ett visst datum.

5. AKTIER OCH LIKANDE INSTRUMENT

Aktier i aktiebolag

Aktier i aktiebolag ger i allmänhet aktieägarna rätt till en del av bolagets aktiekapital. Aktier emitteras som det primära sättet att skaffa aktiebolag riskkapital. I de flesta fall har emittenten ingen förpliktelse att återbetala aktiens ursprungliga pris eller aktiekapital till aktieägarna före emittenten träder i likvidation, dvs. upphör att existera. Som ersättning för investeringen i aktier kan emittenten enligt sitt förgottfinnande utdela dividend till aktieägarna. Denna dividend kan betalas kontant eller i form av nya aktier.

Aktier ger i allmänhet rösträtt i fråga om företagets ledning. I allmänhet är andelen av aktiekapitalet, dividenden och rösträtten proportionell till aktieinnehavet. Olika aktietyper eller -kategorier kan också påverka rösträtten. Det finns två slag av aktier; sådana i publika och i privata bolag. Endast aktier i publika bolag är föremål för handel på marknaden.

Alla de viktiga slag av risk som beskrivs i kapitlet om risker ovan gäller också aktier. Dessutom föreligger risk för volatilitet eller problem inom den bransch där företaget verkar. Om bolaget är privat, dvs. inte listat eller föremål för handel på en fondbörs, eller om företaget är listat, men endast sporadiskt är föremål för sådan handel, kan också likviditetsrisker förekomma. I detta fall kan det vara mycket svårt att avvyttra sina aktier.

Priset på aktier

Priset på aktier bestäms av efterfrågan på ifrågavarande aktier och efterfrågan i sin tur beror åtminstone på lång sikt på företagets kommande avkastning och utsikter. Priset varierar ofta beroende på hur analytiker bedömer företagets utsikter att göra vinst i framtiden. Den allmänna marknadsutvecklingen, konjunkturen, den tekniska utvecklingen, rättssystemet, konkurens och andra faktorer påverkar efterfrågan på företagets produkter eller tjänster och därför är dessa faktorer av avgörande betydelse för hur kursen på företagets aktier utvecklas.

En akties likviditet påverkar också dess pris. Hög likviditet innebär att det finns en stor mängd investerare på både köpar- och säljarsidan. I fall av låg likviditet föreligger en extra risk att förlora pengar då man köper aktier i mindre bolag med litet kapital (centaktier). Under vissa omständigheter kan det vara svårt, eller helt omöjligt att avveckla eller att förvärva en position.

Anbudspriset är det pris som en köpare är villig att betala för ett värdepapper. Detta pris utgör en del av anbudet och den andra delen är anbudets omfattning, dvs. den mängd aktier som en investerare är villig att köpa för anbudspriset. Det begärda priset är det pris som säljaren strävar till att erhålla. Anbudspris och begärt pris utgör en grundläggande del av marknadsystemet, eftersom de exakt bestämmer det pris till vilket försäljningar och köp kan ske vid en viss tidpunkt.

Parterna i en handel kan också använda en kurslimit för att ange till vilket anbudspris och begärt pris parten i fråga är villig att handla. Parten anger det antal aktier och sitt anbudspris/begärda pris, beroende på om parten i fråga är köpare eller säljare. Sådana order kan omfatta limiter för verkställandet, såsom "vid dagens slut" eller "allt eller inget".

Aktiesplit

En aktiesplit ökar antalet aktier i en emission så att varje aktieägars proportionella andel förblir oförändrad. En split kan dock kräva en ändring av stiftelseurkunden, av bolagsordningen eller av bolagets motsvarande dokument. Genom dessa ändringar godkänns ökningen av antalet aktier. Det kan också vara fråga om en omvänd aktiesplit då aktiernas nominella värde proportionellt minskar.

Återköp

Återköp är ett anbud från ett bolag att köpa tillbaka sina egna aktier. Detta används i allmänhet för öka aktiens pris eller för att avvisa ett tillfälligt anbud om övertagande.

Riktade emissioner

Riktade emissioner utgör ett undantag från nuvarande aktieägars rätt att erbjudas aktier i proportion till deras tidigare aktieinnehav (förköpsrätt). Bolag kan använda riktade emissioner t.ex. för att finansiera köpet av ett annat företag.

Marknadsintroduktion

Marknadsintroduktion är att ett bolag för första gången säljer aktier till allmänheten. Inom de flesta rättsområden finns det stränga regler för att skydda investerare vid aktieförsäljning till allmänheten. Ett bolag måste i allmänhet uppfylla fondbörsens krav för att bli listade antingen på börsen, eller för att noteras på en icke listad marknad för mindre bolag.

Depåbevis

Depåbevis är överlåtbara intyg, oftast utgivna av en bank, och de representerar ett visst antal aktier i ett bolag. Handel med depåbevis kan äga rum antingen på en lokal fondbörs, eller en fondbörs i ett annat land än emittentens hemland. Depåbevis kan underlätta investeringar i ett bolag på grund av detaljerad prisinformation, lägre transaktionskostnader och rättidig dividendutdelning. Riskerna med depåbevis gäller både den underliggande aktien och den bank som har utfärdat beviset. Depåbevis som representerar underliggande aktier inom ett annat rättsområde, speciellt rättsområden på framväxande marknader, medför också risker i fråga om värdepappersmarknaden i sådana områden. Utländska depåbevis medför också valutakursrisker.

Warranter

Warranter utfärdas ofta av finansieringsinstitut och listas sedan på fondbörsen. Liksom optioner ger också warranter innehavaren rätt, men ingen förpliktelse att köpa eller sälja den underliggande tillgången till ett visst bestämt pris vid eller före ett bestämt datum. Warranter påminner mycket om optioner, men de har för det mesta längre förfallotider. Warranter utfärdas också för ett större antal olika tillgångar och de har ofta flexibla villkor och kan utfärdas på sådana villkor som motsvarar efterfrågan på marknaden. Med warranter kan du inte förlora mer än den ursprungliga investeringen. Maximiförlusten är känd redan på förhand och därför förekommer inga säkerhetskrav. På grund av likheten med optioner och andra derivatprodukter ger warranter möjligheter till avsevärd hävstångsverkan. En relativt liten ändring av värdet på det underliggande värdepapperet kan medföra att priset på en warrant rör sig oproportionerligt mycket i positiv eller negativ riktning. Priset på warranter är sålunda volatilt.

Potentiellt är en warrant underkastad alla de viktigaste typer av risk som beskrivs i riskkapitlet ovan. Du skall inte köpa en warrant, om du inte är beredd att förlora hela din investering, plus möjlig kommission och andra transaktionskostnader.

Private equity

Private equity är en vittomfattande term som i allmänhet betyder alla slag av icke publika aktier som inte noteras på en allmän fondbörs. Av denna orsak måste en investerare som önskar sälja icke listade aktier

INFORMATION OM FINANSIELLA INSTRUMENT OCH MED DEM SAMMANHÄNGANDE RISKER

hitta en köpare utan att ha tillgång till en publik marknad. Överlåtelse av sådana aktier kan vara underkastad olika slag av restriktioner. Företag med icke listade aktier får utdelning på sin investering på något av följande sätt; antingen genom en marknadsintroduktion, genom försäljning av eller fusion med det företag som de kontrollerar, eller genom rekapisering. Icke börsnoterade värdepapper kan av företaget säljas direkt till investerare, vilket kallas "private offering", eller till en private equityfond. Denna samlar kapital från mindre investerare för att skapa en kapitalpool.

På grund av de risker som investeringar i private equity medför kan du förlora alla dina pengar, om du investerar i ett förlustbringande bolag. Aktier i aktiebolag medför i allmänhet mindre risker än aktier i privata bolag. De sistnämnda påverkas av alla de viktigaste riskfaktorerna som beskrivs i kapitlet om risker.

6. PENNINGMARKNADSTRUMENT

Penningmarknadstrument är att man lånar pengar för en viss tid, i allmänhet inte längre än sex månader, men tillfälligtvis så mycket som ett år. Långivaren upptar en deposition från penningmarknaden för att låna eller överlåta den till låntagaren. I motsats till en checkkredit måste långtagaren ange det exakta belopp och den tid för vilken han vill uppta lånet. Liksom andra låneinstrument är penningmarknadstrument utsatta för alla viktiga slag av risk som beskrivs i kapitlet om risk. Speciella farliga är kreditrisker och ränterelaterade risker.

7. DERIVATINSTRUMENT

Derivatinstrument omfattar optioner, futurer, swaps, ränteterminer, derivatinstrument för att överföra kreditrisker och finansiella "contract for differences". Derivatinstrument kan också vara föremål för börshandel, OTC-instrument eller värdepapperiserade produkter, t.ex. en sedel eller ett intyg. Alla typer av derivatinstrument är underkastade de risker som beskrivs i kapitlet om risker.

Allmänt om derivatinstrument

Dessa är finansieringsinstrument, dvs. avtal om att handla med pengar, tillgångar, eller något annat av värde vid en tidpunkt i framtiden. Transaktionen baseras på en underliggande tillgång, som dock inte själv är föremål för handel. De allmännaste slagen av derivatinstrument är optioner, futurer och swaps. Investeringar i derivatinstrument innebär stora risker, varför mindre erfarna investerare, eller sådana med mindre kapital skall vara mycket försiktiga.

Tidvis förekommer att marknaden för derivatinstrument saknar likviditet på grund av stora transaktioner och på grund av att flera derivatavtal, som gjorts utanför börsen (off exchange), inte är föremål för börshandel och därför uppgörs privat. I sådana fall kan det vara omöjligt att avstämna en position eller genomföra en transaktion till ett gynnsamt pris.

Samma risker som gäller som gäller börshandel i allmänhet omfattar också derivatinstrument som är föremål för börshandel. Dessutom finns det ofta ett säkerhetskrav då man gör avtal om derivatinstrument. Deri-

vatinstrument som inte är föremål för börshandel kan vara icke listade överlåtbara värdepapper, eller bilaterala "over the counter" (OTC) avtal. Handel med derivatinstrument, som endast tidvis är föremål för börshandel kan bedrivas på olika sätt, men vid båda slagen av avtal löper emittenten en risk, om det gäller överlåtbara värdepapper och motparten, om det är fråga om OTC-värdepapper. Oberoende om det är fråga om överlåtbara värdepapper, OTC eller ett speciellt avtal gäller derivatinstrument alltid specifika avtalsvillkoren, utom att de är underkastade ovannämnda risker. Andra risker är bl.a. svårigheter att frigöra sig från ett förlustbringande OTC-avtal eftersom motparten eventuellt inte är förpliktad att avstämna sin position. Skilda avtal sluts om derivatinstrument som inte är föremål för börshandel. Avtalsvillkoren för sådana derivatinstrument är inte standardiserade och det finns inga centraliserade prisuppgifter för sådana derivatinstrument.

Det är svårt att bestämma värdet på derivatinstrument. Olika finansieringsinstitut, prisberäkningar och förmodade priser kan ge olika värden för en och samma instrument. Värdet på derivatinstrument påverkas av tiden till förfallodagen, marknadspriset, prisvolatiliteten och gällande räntesatser. Därför fluktuerar priset på derivatinstrument med tiden.

Derivatinstrument används i allmänhet som skydd vid hanteringen av andra investeringar, för att undvika ekonomiska risker samt i spekulativ avsikt. Varje investerare skall självständigt och noggrant överväga om ett derivatinstrument är lämpligt. Investerare bör informera sig om de villkor som gäller ett visst derivatavtal och vilka förpliktelser investeraren påtar sig. Alla derivatinstrument kan vara underkastade de risker, som beskrivs ovan i kapitlet om risker, speciellt marknadsrisk, kreditrisk och de speciella sektorspecifika risker som gäller den underliggande tillgången.

Futurer, terminer och ränteterminer

Transaktioner med futurer eller terminer medför en skyldighet att vid en viss tidpunkt i framtiden leverera eller att ta emot den avtalade underliggande tillgången, eller att i vissa fall avstämna en position med pengar. Skillnaden mellan futurer och terminer innebär att futuravtal skall avstämmas dagligen. Futurpositioner kan avslutas under avtalsperioden. Vid futurer används också en enklare metod för att beräkna marginalen och settlement på dag T+1. Både futurer och terminer innebär hög risk. Den hävstångsverkan, som ofta kan uppnås vid handel med futurer och terminer, innebär att en liten deposition eller betalning kan medföra både stora vinster och stora förluster. Detta innebär att relativt små förändringar kan medföra proportionellt mycket större värdeförändringar av din investering så att du kan både vinna och förlora pengar. Futurer och terminer medför eventuella förpliktelser och du bör vara medveten om vad detta innebär, speciellt i fråga om säkerhetskrav. Detta innebär att både i fråga om alla futurer och terminer, som är föremål för börshandel, och i fråga om de flesta OTC-transaktioner är du skyldig att dagligen kontant betala dina förluster. Om du inte uppfyller denna förpliktelse, kan avtalet hävas.

Optioner

En option innebär en rättighet, men inte någon förpliktelse att vid eller före en bestämd förfallodag köpa eller sälja ett visst värdepapper till ett visst pris, som kallas optionens inlösningspris. En option på att köpa ett värdepapper kallas köpoption och en option på att sälja ett värdepapper kallas säljoption.

Inköp av köp- och säljoptioner: En köpoption ger innehavaren rätt, men inte en förpliktelse, att i framtiden köpa en tillgång för ett visst pris, och en säljoption ger innehavaren rätt att sälja en tillgång för ett visst pris i framtiden. Inköpspriset för en option kallas premium. Denna representerar priset för rätten att utnyttja optionen, om den blir vinstgivande. Det medför mindre risker att köpa optioner än att sälja sådana. Om priset på den underliggande tillgången ändras på ett ofördelaktigt sätt, kan du helt enkelt låta optionen förfalla. Din maximala förlust bestäms av premien plus eventuell provision eller andra transaktionskostnader. Om du däremot säljer en köpoption gällande ett terminavtal och om du senare utövar din optionsrätt, måste du skaffa futuren.

Försäljning av köp- och säljoptioner: Om du säljer eller utställer en köp- eller säljoption, är risken betydligt större än då du köper optioner. Du kan bli skyldig att ställa säkerhet för att bibehålla din position och förlusten kan vara betydligt större än den erhållna premien. Då du utställer en option accepterar du den rättsliga förpliktelsen att köpa eller att sälja den underliggande tillgången om optionen utnyttjas emot dig, oberoende av hur marknadspriset har förändrats i förhållande till priset till vilket optionen utnyttjas.

Om du redan äger den underliggande tillgången som du har avtalat att sälja (täckt köpoption), minskar risken. Om du däremot inte äger den underliggande tillgången (otäckt köpoption), kan risken vara obegränsad. Endast erfarna personer bör överväga försäljning eller utställande av otäckta optioner, och endast efter att ha skaffat sig fullständiga uppgifter om tillämpliga villkor och potentiell riskexponering. Beroende på slaget av optionsavtal är exponeringen för marknadsrisker större än i fråga om andra finansiella produkter. Generellt är optioner utsatta för alla större risker som beskrivs i kapitlet om risker.

Contracts for differences

Vissa derivat kallas "contracts for differences". Dessa kan vara bl.a. optioner eller terminer på en fondbörs, aktie-, valuta- och ränteswaps. I motsats till andra futurer görs avslutet genom kontantbetalning i stället för leverans av fysiska varor eller värdepapper. Investeringar i "contracts for differences" medför samma risker som investeringar i ovan beskrivna futurer eller optioner. Transaktioner med "contracts for differences" kan också medföra andra eventuella förpliktelser.

Swap

En swap är ett privat avtal mellan två partner om att under ett avtals giltighetstid (förfallotid) byta kassaflöden med vissa mellanrum (betalningsdag).

En ränteswap innebär ett avtal om att under avtalets

INFORMATION OM FINANSIELLA INSTRUMENT OCH MED DEM SAMMANHÄNGANDE RISKER

giltighetstid med vissa mellanrum byta räntekassaflöden beräknade på ett teoretiskt kapital. Vardera partens betalningsförpliktelse beräknas utgående från olika räntesatser. Vid en ränteswap erläggs aldrig det teoretiska kapitalet. Trots att det inte finns några standardiserade swaps, innebär den enklaste formen av SWAP:s en generisk ränteswap där den ena parten betalar en fast ränta och den andra parten betalar en rörlig ränta. Ränteswaps utsätter användarna för ränterisker, kreditrisker och avslutsrisker.

8. OBLIGATIONER

En obligation är ett värdepapper som emitteras i samband med ett låneavtal. Låntagaren, dvs. emittenten säljer obligationen mot kontanta medel. Obligationen innebär alltså en låneförpliktelse för emittenten. Denne förpliktar sig att på vissa datum erlägga betalning till obligationsinnehavaren. Typiska kupongobligationer förpliktar emittenten att erlägga kupongränta till långgivaren. Då obligationen förfaller till betalning återbetalar låntagaren obligationens nominella värde till långgivaren. Det finns många olika slag av obligationer. De allmänaste är kupongobligationer, men också nollkupongobligationer är allmänna. Nollkupongobligationer har inga kupongbetalningar och långgivaren erhåller obligationens nominella värde på förfalldagen. Eftersom inga kupongbetalningar görs före denna dag säljs nollkupongobligationer för det mesta till ett pris långt under det nominella värdet för att kompensera risken. Både staten och samfund lånar pengar genom att emittera obligationer.

Eftersom obligationskuponger och kapital betalas i framtiden bestäms värdet på en obligation av hur investeraren bedömer det framtida värdet på pengar i jämförelse med värdet i dag. Det nuvarande penningvärdet beror också på marknadsräntan. Den nominella räntesatsen är summan av den riskfria räntesatsen plus en premie i tillägg till denna räntesats för att kompensera inflationen. Eftersom emittenter av obligationer, både stater och andra samfund inte är riskfria, omfattar investerarens avkastningsrisk också andra för obligationer karakteristiska riskfaktorer, t.ex. risk för underlåten betalning, skatterisker och, likviditetsrisker.

Obligationer påverkas därför av risker relaterade till marknadsräntan. Obligationers värde ändras dagligen i motsatt riktning till räntenivån. När marknadsräntan stiger sjunker obligationers värde och när räntan sjunker stiger deras värde. Andra riskfaktorer som påverkar obligationer är kreditrisker, marknadsrisker, likviditetsrisker, risker på utländska marknader, valutakursrisker och hävstångseffektrisker.

En obligations värde påverkas i hög grad av emittentens förmåga att återbetala obligationen på rätt tid. Statsobligationer, vissa av lokala myndigheter och av stora och finansiellt stabila samfund emitterade obligationer anses i allmänhet vara av högre kvalitet, mera tillförlitliga och medföra mindre risker. Däremot anses obligationer emitterade av t.ex. mindre bolag, organ eller lokala myndigheter i länder med framväxande marknader, som inte är ekonomiskt lika stabila, vara obligationer med låg kvalitet och hög avkastning. Avkastningsmöjligheten är högre eftersom dessa

instrument innebär högre risker. Investeringar i obligationer med hög avkastning och sämre kurs medför högre risker för prisfluktuationer och förlust av kapitalet.

Omfattningen av obligationers fluktuation beror också på obligationsvillkoren. Ju kortare löptid, desto stabilare är en obligations värde. Du märker fluktuationer i obligationers värde endast om du behöver sälja dina obligationer före förfalldagen så att du erhåller gällande marknadspris. Obligationers känslighet för ändringar av räntan mäts i allmänhet genom deras löptid.

Kombinerade instrument/korgar

Kombinerade instrument, t.ex. obligationer med ansluten warrant, medför risker gällande båda dessa produkter, varför kombinerade instrument medför högre risk än någondera av deras komponenter. Vissa kombinerade instrument kan dock vara förbundna med riskminskande villkor, t.ex. instrument med säkrat kapital.

Värdet på en produktkorg, t.ex. aktier, index, kan påverkas av antalet och kvaliteten av i korgen ingående referenstillgångar. I allmänhet påverkas värdet av en korg, som innehåller av flera emittenter utgivna referenstillgångar eller index, mindre av ändringar av värdet av någon viss i korgen ingående referenstillgång än en korg som innehåller mindre referenstillgångar, eller en korg där tyngdpunkten ligger på vissa referenstillgångar. Om referenstillgångarna i en korg dessutom är koncentrerade på någon viss näringsgren, påverkas värdet av en sådan korg mera av ekonomiska och andra faktorer inom denna näringsgren än i det fall att referenstillgångarna i en korg omfattar flera olika näringsgrenar, vilka i sin tur påverkas av olika ekonomiska och andra faktorer, eller som påverkas på olika sätt.

9. PLACERINGSFONDER

En placeringsfond är helt enkelt en finansiell mellanhand som gör det möjligt för en grupp investerare, som har en på förhand fastslagen gemensam målsättning för sina investeringar, att slå ihop sina pengar. Placeringsfonder förvaltas av fondbolag, som är reglerade och övervakade. Fondbolaget är ansvarigt för att investera de sammanslagna pengarna i vissa värdepapper, för det mesta aktier eller obligationer. När du investerar i en placeringsfond köper du andelar i fonden och blir sålunda en av fondens andelsägare. I de flesta placeringsfonder kan investerarna när som helst inlösa sina andelar. Inlösningsvillkoren förklaras i fondprospektet. Fördelen med investeringsfonder är att de är diversifierade och förvaltas professionellt. Placeringsfonder erbjuder valmöjligheter, likviditet och bekvämlighet men en avgift uppstår och ofta krävs en minimiinvestering. Slutna placeringsfonder kallas ofta placeringsfonder, trots att det i verkligheten är fråga om investeringsbolag som är inte reglerade och övervakade.

Det finns flera slag av placeringsfonder, kategoriserade på basis av deras investeringsstrategi. Typer av placeringsfonder är, t.ex. räntefonder, blandfonder, aktiefonder, fond-i-fonder, regionala fonder, sektorfonder, hedgefonder, indexfonder och globala fonder. Pla-

ceringsfonder kan ha både tillväxt- och avkastningsandelar. Placeringsfondens avkastning utbetalas till ägare av avkastningsandelar. När det gäller tillväxtandelar utdelas ingen avkastning, utan den avkastning som tillhör tillväxtandelarna läggs till tillväxtandelarnas värde och omplaceras för att öka värdet på tillväxtandelarna.

Fonder kan också indelas enligt kriteriet om de är UCITS (företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper) eller inte. UCITS-direktivet tillämpa på UCITS-fonder. Detta direktiv ställer krav på investeringar och på riskfördelning. Både finska och utländska UCITS-fonder kan fritt marknadsföras inom det Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet EES. Somliga fonder, t.ex. hedgefonder och somliga specialplaceringsfonder som placerar i framväxande marknader, avstår tidvis från att tillämpa UCITS-standarden och kan därför medföra större risker. Du bör beakta detta när du som kund bestämmer i vilka fonder du vill investera. Information om fonden i fråga är UCITS eller inte finns på fondprospekt.

Investeringar i placeringsfonder medför risker. Somliga investeringsprodukter är mera riskabla än andra. Till exempel aktie- och penningmarknadsinstrument påverkas av ändringar av marknadspriset, ändrad reglering, ändrade ekonomiska förhållanden samt ofördelaktiga politiska och finansiella faktorer. Resultatet av en investering kan också påverkas av ändringar av räntenivån, konjunkturväxlingar och regleringsbestämmelser. Dessutom innebär investeringar i utländska bolag, obligationer med hög avkastning, investeringar på framväxande marknader, aggressiva tillväxtfonder, koncentrerade och icke diversifierade fonder, fonder med mycket litet, litet eller mellanstort kapital ytterligare risker. Dessa förklaras närmare i investeringsprospektet. Investeringar i obligationer är utsatta för risken av fluktuerande räntesatser. När räntesatsen stiger sjunker obligationernas värde och därmed också fondens värde. Då detta sjunker kan också värdet av investerarens kapital minska.

Obligationfonder

Obligationfonder har ingen fast förfalldag eller tidtabell för räntebetalningar eftersom de underliggande obligationerna konstant köps och säljs på eftermarknaden. Detta gör att obligationfonder är speciellt utsatta för ändringar av räntenivån eller obligationspriserna.

Avkastningen och obligationfonder är mycket beroende av ändringar i den allmänna räntenivån. När denna stiger minskar obligationernas värde, vilket i sin tur påverkar fondens avkastning. För att förstå ränterisken måste du förstå vad duration innebär. Enkelt uttryckt är duration ett mått på en fonds känslighet för ändringar i räntenivån. Ju större durationen är, desto känsligare är fonden. Trots att de flesta obligationsfonder fördelar sina kreditrisker, bör du i alla fall förstå att en fonds genomsnittliga vägda kreditvärdighet påverkar dess volatilitet. Obligationer med låg kreditvärdighet ger högre avkastning, men de har också högre volatilitet. Obligationer med ingen eller mycket låg kreditvärdighet kallas också "skräpobligationer". Dessa förknippas ofta med högre volatilitet.

INFORMATION OM FINANSIELLA INSTRUMENT OCH MED DEM SAMMANHÄNGANDE RISKER

Vissa obligationsfonder erbjuder mindre volatilitet än aktiefonder eller kombinationsfonder, men deras tillväxtpotential är därför lägre. De medför andra risker, bl.a. potentiell förlust, om emittenten underlåter att betala, eller prisförändringar på grund av varierande räntesatser.

Blandfonder

En blandfond är en placeringsfond som investerar i aktier, obligationer och penningmarknadsinstrument (likvida medel) för att uppnå specifika målsättningar. Ändamålet med blandfonder (ibland också benämnda hybridfonder) är att inom ramen för en enda fond_ erbjuda investerare både tillväxt och avkastning genom att fonden investerar i både aktier för att uppnå tillväxt och i obligationer för att ge avkastning. Sådana diversifierade investeringar garanterar att dessa fonder kan klara nedgångar på aktiemarknaden utan alltför stor förlust. Den negativa sidan är naturligtvis att blandfonder inte vid stigande marknadspri- ser ökar lika mycket i värde som en fond som investerar enbart i aktier.

Blandfonder har en förhållandevis låg riskprofil beroende på att dess aktier, obligationer och likvida medel är utsatta för olika risker. Blandfonder är populära placeringsfonder bland investerare som inte vill ta risker. Riskerna med blandfonder beror i alla fall på förhållandet mellan olika tillgångar i investeringsportföljen och hur de samverkar med varandra.

Aktiefonder

Aktiefonder är placeringsfonder som huvudsakligen investerar i aktier, för det mesta i stamaktier. I historiskt perspektiv ger aktier i det långa loppet den bästa avkastningen, men deras volatilitet är högre än obligationers och likvida medels. Aktiefonder kan erbjuda en viss diversifiering eftersom de investerar i flera olika aktier, men de kan ha hög volatilitet och priset på aktierna i sådana fonder kan dagligen undergå avsevärda förändringar, både uppåt och nedåt.

Alla aktiefonder är utsatta för vissa slag av risker, t.ex. ett företags ekonomiska ställning och det allmänna ekonomiska marknadsläget. Vissa risker är mera kännetecknande för den typ av aktier som en fond investerar i. Till exempel innebär sådana fonder som huvudsakligen investerar i mindre eller medelstora företags aktier ökade risker eftersom deras avkastning är svårare att förutse. Vissa företag kan också göra avsevärda förluster, vilket medför större volatilitet på aktiekurserna. Sektorfonder kan också medföra större risker på grund av att de koncentrerar sig på en viss del av marknaden. En aktiefonds värde påverkas också av sådana risker som nyheter om ett företag, ekonomiska förändringar och ändrad räntenivå, prisfluktuationer och varierande marknadsmekanismer samt externa risker, vilka kan medföra variationer i aktiekurserna.

Hedgefonder

Hedgefonder kan vid behov tillämpa högriskstrategier, såsom att belåna portföljen, blanka aktier och använda automatiserade trading program. Dessutom använ-

der hedgefonderna ofta olika derivat för att effektivera sin portföljförvaltning och uppnå extra höga vinster. Många av de regler som gäller andra placeringsfonder tillämpas inte på hedgefonder, vilket gör det möjligt för dem att driva en aggressiv investeringspolitik och hedgefonder tillämpar därför alla slags metoder. Såsom ovan nämndes, är de ofta oregistrerade och erbjuds till professionella placerare med tidigare erfarenhet om hedgefonder. En hedgefond är en pool av kapital för rika och på det finansiella planet sofistikerade investerare och dessa fonder har en mycket hög riskprofil.

Penningmarknadsfonder

Avsikten med penningmarknadsfonder är att erbjuda investerare möjligheter till säkra investeringar av lätt åtkomliga och likvida medel med låg risk, men också låg avkastning. I motsats till ett bankkonto är avkastningen från penningmarknadsfonder inte garanterad, trots att fonden har en låg riskprofil.

Fond-i-fond

Fond-i-fonder är placeringsfonder som investerar i andra fonder. Det finns flera olika slag av fond-i-fonder. Beroende på vilka fonder de i sin tur investerar i och kombinationen av sådana växlar också risken och avkastningen. Å andra sidan bör man dock beakta att avgifterna är kan vara höga när det sammanlagda avgiften kan innehålla avgifterna i fond-i-fond och därmed avgifterna i fonder den placerar i.

ETF-fonder

ETF-fonder är börsnoterade fonder som man kan handla med på samma sätt som aktier. I motsats till traditionella placeringsfonder har ETF-fonderna en köp- och säljnotering som uppdateras fortlöpande enligt gällande order under börsens öppethållningstider.

ETF-placeringar är förknippade med alla risker som i regel gäller fondplaceringar. Dessutom ska man beakta bl.a. följande risker förenade med ETF-placeringar:

- *Marknadsrisk* uppstår då det sker prisändringar i ETF-fondens investeringsobjekt. Värdet på ETF-fonden kan sjunka eller i teorin kan fonden förlora hela sitt värde, om de underliggande tillgångarna helt och hållet förlorar sitt värde. Prisvariationerna på ETF-produkter kan vara större än en prisändring i en enskild underliggande tillgång, eftersom ETF-fondens investeringsobjekt inte nödvändigtvis noggrant motsvarar strukturen på ETF-fondens målmarknad
- *Likviditetsrisk* gäller särskilt sådana ETF-fonder som placerar på marknader med låg likviditet eller marknader där den dagliga likviditeten för investeringsobjekten varierar kraftigt enligt marknadsläget
- *Valutakursrisk* är förenad med ETF-placeringar genom skillnaderna mellan valutan för fondens underliggande tillgångar och noteringsvalutan för ETF-fonden
- *Motpartsrisk* för ETF-fonder gäller det bolag

som fungerar som emittent av ETF-fonden. Innan investeraren fattar ett placeringsbeslut är det skäl att läsa igenom fondprospektet för ETF-fonden och bekanta sig med riskerna med fonden och dess emittent. ETF-fonden äger inte nödvändigtvis direkt de värdepapper som utgör underliggande tillgång utan emittenten kan ha ställt garantier för dessa eller så kan fonden indirekt äga den underliggande tillgången via derivatavtal.

ETF-produkterna kan på grund av sin struktur ha mångfaldiga möjligheter till avkastning och förlust jämfört med den underliggande tillgången.

10. ALTERNATIVA PLACERINGAR

Det finns skräddarsydda placeringsprodukter av många slag på marknaden. De utgör ofta en kombination av olika finansiella instrument som sammanställs till en produkt för placeraren. Produkterna definieras ofta som ett värdepapper utgående från eller baserat på ett annat värdepapper (inklusive masskuldebrevslån), värdepapperskorg, index, varor eller valuta. Produkterna är i allmänhet av två slag: tillväxtprodukter, för vilka den eventuella avkastningen baseras på det underliggande värdepapprets utveckling samt produkter vars avkastning är definierad på förhand. I båda produkttyperna kan det placerade kapitalet dessutom vara skyddat eller förknippat med risk. Exempel på alternativa placeringsprodukter är aktie-, index- eller varurelaterade masskuldebrevslån, obligationer med säkerhet, konvertibla skuldebrev och swaps för överföring av kreditrisk. Dessa produkter kan ha likheter med och kan innebära liknande risker som aktier, masskuldebrevslån eller derivat, beroende på egenkaperna i ifrågavarande produkt. Tilläggsupplysningar om de risker som ansluter sig till produkterna finns i de broschyrer som i allmänhet distribueras i samband med emitteringen av dylika placeringar. Broschyrerna distribueras dock inte nödvändigtvis när det gäller handel på eftermarknaden eller genom private placement.

11. UTLÅNING AV VÄRDEPAPPER

Utlåning av värdepapper till en utomstående innebär att man överlåter och lånar värdepapperet till låntagaren för en viss tid. Vid dess slut återfår långivaren värdepapper av samma typ och emitterade av samma emittent, dock förutsatt att låntagaren fullföljer sin betalningsskyldighet. Låntagarens förpliktelse att återlämna värdepapper av samma slag garanteras genom att ställa säkerhet. Denna överförs genom en överlåtelsemekanism enligt marknadsenliga standardavtal. Denna form av investering innebär en avancerad handelsstrategi med många fallgropar och risker. Utlåning av värdepapper medför kreditrisker.

12. BLANKNING

Blankning innebär att den som lånat finansiella instrument, och samtidigt förbundit sig att vid en senare tidpunkt till långivaren återlämna instrument av samma slag, säljer de lånade instrumenten. Vid försäljningen räknar låntagaren med att vid tidpunkten för återlämnandet kunna anskaffa instrumenten på marknaden

INFORMATION OM FINANSIELLA INSTRUMENT OCH MED DEM SAMMANHÄNGANDE RISKER

till ett lägre pris än det till vilka de lånade instrumenten såldes. Skulle priset i stället ha gått upp, uppstår en förlust, vilken vid en kraftig prishöjning kan bli avsevärd.

13. FINANSIERING MED LÅNAT KAPITAL

Finansieringsinstrument kan i många fall delvis köpas med lånat kapital. Eftersom både det egna och det upplånade kapitalet inverkar på avkastningen, finns det med upplånat kapital möjlighet till högre avkastning än med endast eget kapital i fall att investeringen utvecklas positivt. Om kursutvecklingen för de köpta finansieringsinstrumenten är negativ kvarstår dock skyldigheten att betala lånet medan kursnedgången minskar det egna kapitalet med motsvarande summa. Således kan det egna kapitalet försvinna delvis eller helt när skulden måste återbetalas helt eller delvis genom att använda medel som erhållits från försäljningen av finansieringsinstrumentet. Skulden måste betalas även om försäljningsintäkterna inte täcker hela skulden. Den som överväger att investera med lånat kapital bör alltid bedöma sin förmåga att återbetala skulden oberoende av hur investeringen utvecklas.